

Autorka: Petra Jirmusová

Vedoucí práce: PhDr. Jiřina Šmejkalová, CSc.

Název Svět knihy Praha – 25 let Mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha na pozadí sociálně-kulturních proměn českého knižního trhu

Oponent

Hodnocení Velmi dobře (hraniční!)

Datum vyhotovení 12. ledna 2021

Práci doporučuji k obhajobě

Cíl práce

SIS - Cílem diplomové práce Svět knihy Praha – 25 let mezinárodního knižního a literárního festivalu na pozadí sociálně-kulturních proměn českého knižního trhu je analyzovat jednotlivé vývojové fáze historie největšího domácího knižního veletrhu ve vztahu k časovým etapám rozvoje místního knižního trhu i dobového mezinárodního společensko-kulturního kontextu. Instituce knižního veletrhu je tradičně křížovatkou mnoha aspektů „knižního komunikačního okruhu“ (Darnton, 1982) od kapitálové síly nakladatelského a knihkupeckého sektoru až po čtenářské preference a zájmy, žánrové a marketingové priority (tzv. bestsellery) dobové knižní produkce, a širší společenské faktory jako je čtenářská gramotnost, podpora ze strany státu atp. Na příkladu historického vývoje kulturní akce Svět knihy Praha budu sledovat koncepční napětí mezi jeho rolí v osvětě čtenářství a v propagaci knižní kultury a literární scény na jedné straně, a vytvářením prostoru pro rozvoj obchodních profesních praktik nakladatelských, distribučních a autorských subjektů na straně druhé. Pozornost bude věnována i procesům, jejichž prostřednictvím se veletrh vřazoval do mezinárodního kontextu významných knižních veletrhů ve světě. V rámci teoretické části práce poskytnu vhled do historie vzniku a vývoje knižních veletrhů a stručný přehled významných současných veletrhů v čele s knižním veletrhem ve Frankfurtu (Frankfurter Buchmesse). Výzkumná část bude vycházet z archivních materiálů a statistik ze zdrojů společnosti Svět knihy, s.r.o. a Svazu českých knihkupců a nakladatelů, a z rozhovorů s aktéry veletrhu (vystavovatelé, nakladatelé a další včetně členů současného vedení SČKN i veletrhu, iniciátora veletrhu Svět knihy Jana Kanzelsbergera a jeho dlouholeté ředitelky Dany Kalinové). V závěru práce se zaměřím na interpretaci získaných dat s cílem zhodnotit vývoj a význam veletrhu v kontextu transformace českého knižního trhu po roce 1989 a jeho návratu do podnikatelského prostředí založeného na soukromo-vlastnických vztazích v knižní produkci a distribuci.

Cíl práce byl splněn

Hodnocení práce

Aspekt kv. Práce	Vysvětlení	Možné hodnocení
metodologie a věcné zpracování tématu	<i>Zpracování empirické části výzkumu je pro danou úroveň výzkumné práce na nadstandardní úrovni. Je třeba ocenit</i>	25 bodů

	<i>zodpovědný přístup k přípravě a aplikaci metodologie výzkumu, výběru účastníků a účastnic výzkumu i realizaci rozhovorů, jejichž zpracování splňuje všechny zásadní požadavky (tj. přepisy, autorizace, etc.). Studentka si tak vytvořila svým způsobem unikátní základ pro interpretaci dat a zodpovězení výzkumné otázky.</i>	
přínos a novost práce	<i>Jde o dosud první projekt tohoto typu zaměřený na výzkum obnoveného knižního trhu po r. 1989 z hlediska vývoje, fungování a působnosti aktérů místního největšího knižního veletrhu.</i>	18 bodů
citování, korektnost citování, využití inf. Zdrojů	<i>Seznam použité literatury je obsáhlý a zpracován v souladu s danou normou, využívá domácí i mezinárodní zdroje.</i>	20 bodů
slohové zpracování	<i>Jazyk práce respektuje zásady odborného stylu, až na občasný sklon k logickým zkratům ve struktuře práce (viz dole). Ovšem autorka v zásadě podává sdělení přesně a jasně a dbá na správné užívání odborné terminologie.</i>	10 bodů
gramatika textu	<i>V textu se spíše výjimečně vyskytují gramatické a pravopisné chyby (např. uvozovky, atd.).</i>	5 body
CELKEM		78 bodů

Slovní hodnocení:

U diplomového projektu tohoto rozsahu (z hlediska tematického i časové investice) se vedoucí práce nemůže ubránit pocitu, že již vyčerpala téma, diplomantku i sebe sama, a tudíž prakticky není co dodat. O to více, pokud jde o oblast (tj. tzv. soudobé dějiny knižní kultury v místním geopolitickém prostoru), jež se nepřímo dotýká i předmětu její vlastní

vědeckovýzkumné činnosti. Jelikož, jak jsem si stačila všimnout, obsah a strukturu práce shrnuje výstižně oponentka, na tomto místě jen několik poznámek.

Připomeňme si nesčetné diskuse o problémech působení v disciplíně tzv. soudobých dějin (contemporary history). Patří k nim zejména vztah ke zdrojům, způsoby jejich interpretace, otázka objektivit a především adekvátní volba předmětu zkoumání, a to zejména proto, že tento se nalézá příliš blízko našim vlastním osudům, předsudkům a touhám. Zároveň však je zodpovědností těch, kteří bádají v daném oboru „(to) help people to understand not only what happened in the distant past, but also what has occurred during their own lifetimes“ (volně převyprávěno z Gaddis, J. L. 1995. *On Contemporary History*. Oxford: Clarendon). Nemá jistě cenu na tomto místě obhajovat legitimitu soudobých témat v rámci oboru ‚book studies‘, kam lze se diplomovou prací nepochybně zařadit, ale výše zmíněná dilemata poměrně přesně vystihují to, s čím se diplomantka v průběhu zkoumání potýkala.

Pomineme-li globální specifika období od jara do podzimu loňského roku, kdy probíhal sběr větší části dat (a těžko bychom našli výmluvnější ilustraci toho, co Donna Haraway nazývá ‚situated knowledge‘), je k výše zmíněným výzvám nutno ještě přičíst i specifika ‚českého rybníčku‘ nakladatelů a knihkupců protkaného předivem neformálních sociálních sítí, vzájemných animozit, reálných i imaginárních službiček a křivd, a samozřejmě potřebou zaujmout k čemukoli jednoznačný postoj, a to nezřídka bez ohledu na kompetence. Zorientovat se v daných pavučinách, brát na ně ohled v průběhu formulování otázek, žádnému ze zúčastněných ‚nenadržovat‘ a zachovat si v tématu co nejobjektivnější výzkumnou pozici by byla výzva i pro vyšší úroveň badatelské činnosti. Jeden či jedna nemůže než závidět kolegovi Darntonovi, jehož aktéři prostřednictvím svých epistolárních výpovědí spořádaně čekali přes dvě stě let v archivech Société typographique de Neuchâtel (STN), až je poskládá do svého pověstného *book communication circuit*, o nějž se opírá i naše diplomantka.

S tím vším se musela – jemně řečeno – vyrovnat a domnívám se, že v tomto směru uspěla. A to po stránce věcné, metodologické i formální. Z hlediska přínosu a novosti práce, se studentka vydala na vskutku dosud neprobádaný terén. Pokud je mi známo, co se týče zpracování problematiky knižních veletrhů v tzv. post-komunistickém prostoru, existuje pouze několik málo diplomových prací vedených kolegou Mihou Kovačem na *Department for library and information science* Lublaňské univerzity.

Mé drobné kritické připomínky se týkají v podstatě spíše formálních aspektů výsledné podoby práce, kterou jsem již těsně před odevzdáním neměla možnost kontrolovat. To se týká zejména poněkud nelogického umístění šesté kapitoly venkované metodologii. V práci se také vyskytují občasné logické a časoprostorové ‚skoky‘ (např. z 90. let do 2015; bylo by užitečné rétoricky propojit přechody mezi jednotlivými tématy – např. od „2.3.12 Státní podpora knižního trhu“ a „2.3.13 Přehled knižních veletrhů“; věcné zkratky v úvodních historizujících pasážích). To je ovšem ve světle širokého záběru zkoumaného tématu do značné míry pochopitelné. V závislosti na průběhu obhajoby navrhuji tudíž ‚hraniční‘ dvojku s možným přesahem na hodnocení ‚výborně‘.